

Historická geologie

zkoumá historický vývoj Země

zahrnuje obory

stratigrafie

paleoklimatologie

paleogeografie

paleontologie

aj.

Stratigrafie 1

věda o vrstevních sledech, o vrstvách a jejich vzájemném stáří

Základní pravidla

Zákon superpozice

Zákon stejných zkamenělin

Princip aktualismu

Stratigrafie 2

Zákon superpozice:

*„V nepřevráceném
vrstevním sledu je
vrstva podložní starší
nežli vrstva nadložní.“*

Definován již 1669, N. Steno.

Odchytky:

neptunické žíly

říční terasy

převrácené sledy

Stratigrafie 3

Zákon stejných zkamenělin:

„Vrstvy stejného stáří obsahují stejné fosilie.“

Definován již 1816, W. Smith.

Umožnil vznik geologických map.

Pochopil význam fosilií.

Vůdčí fosilie:

Mají **velké** geografické rozšíření, avšak **krátkou** časovou existence.

Vymezují část vrstevního sledu.

Umožňují určení stáří a tedy **korelaci** různých vrstevních sledů.

Stratigrafie 4

Princip aktualismu:

„Geologické procesy, které dnes probíhají na Zemi, probíhaly stejným způsobem a ve stejné intenzitě i v geologické minulosti.“

Definován již 1830, Ch. Lyell, J. Hutton.

Odmítli představy o kataklyzmatech v geologické minulosti.

Dnes je uznáván **princip vývoje:**

V minulosti existovaly **i jiné** podmínky nežli dnes, např:

- složení atmosféry
- vulkanická činnost
- salinita oceánů
- výška přílivu
- délka dne
- zalednění
- odlišná ekologie některých skupin živočichů
- odlišná intenzita erozní činnosti – neexistence suchozemského rostlinstva
- odlišné typy sedimentace, např. sedimentární rudy, fosfority, aj.

Stratigrafie 5

Transgrese x regrese

- lokální
- celoplanetární

Ingrese: rychlá transgrese – přelití prahu, zalití pobřežních plošin.

Příčiny transgresí:

lokální – epeirogenetické jevy, lokální klimatické změny.

celoplanetární – eustáze, zmenšení objemu oceánských pánví – vysoká rychlost rozpínání oceánického dna.

Vznik **transgresně-regresního** sedimentárního cyklu.

Soubor znaků horninového tělesa – **facie** (záznam podmínek vzniku, tj. prostředí)

Významná je **cykličnost** – sedimentární cykly (např. klimatický výkyvy, eustáze).

Stratigrafie 6

Hiát

Dlouhé přerušení sedimentace, obvykle vnořené a eroze.

- chybění části vrstevního sledu
- dlouhá období (mil. let)

Diastéma

Krátké přerušení sedimentace bez vnořené.

Diskordance

Ztráta horninového záznamu mezi dvěma celky.

- skrytá diskordance
- úhlová (angulární) diskordance

nejlepším kritériem diskordance:

- nepřítomnost určitých fosilií
- projevy eroze a zvětrávání
- tektonické vychýlení
- projevy vrásnění a metamorfózy

Stratigrafie 7

Geologické stáří – 2 typy:

relativní stáří x absolutní stáří

poměřujeme dva celky (starší – mladší)

x

vyjadřujeme v rocích (mil. let)

relativní stáří

- zákon superpozice
- pravidlo prorážení
- projevy kontaktní metamorfózy
- datování zlomů
- valounová analýza
- vločky pyroklastik z vulkanické činnosti

Stratigrafie 8

Absolutní stáří

- radiometrické datování
- dendrochronologie
- varvová stratigrafie

Radiometrické datování

princip: vyjádříme poměr primárních a sekundárních izotopů radioaktivního prvku **v rocích**

využívají se řady:

- $^{238}\text{U} \rightarrow ^{206}\text{Pb}$, $^{235}\text{U} \rightarrow ^{207}\text{Pb}$, $^{232}\text{Th} \rightarrow ^{208}\text{Pb}$
(velmi staré nerosty, poměr ^{206}Pb , ^{207}Pb , ^{208}Pb a ^{204}Pb)
- $^{40}\text{K} \rightarrow ^{40}\text{Ar}$ (muskovit, silikáty)
- $^{87}\text{Rb} \rightarrow ^{87}\text{Sr}$
- $^{14}\text{C} \rightarrow ^{12}\text{C}$ (organické látky, tis. let)

Stratigrafie 9

Radiometrické datování

princip: vyjádříme poměr primárních a sekundárních izotopů radioaktivního prvku **v rocích**

využívají se řady:

- $^{238}\text{U} \rightarrow ^{206}\text{Pb}$, $^{235}\text{U} \rightarrow ^{207}\text{Pb}$, $^{232}\text{Th} \rightarrow ^{208}\text{Pb}$
(velmi staré nerosty, poměr ^{206}Pb , ^{207}Pb ^{208}Pb a ^{204}Pb)
- $^{40}\text{K} \rightarrow ^{40}\text{Ar}$ (muskovit, silikáty)
- $^{87}\text{Rb} \rightarrow ^{87}\text{Sr}$
- $^{14}\text{C} \rightarrow ^{12}\text{C}$ (organické látky, tis. let)

Radiometrické datování: interpretace

- údaj o poslední krystalizaci
  - vyvřelé horniny
  - tepelné ovlivnění (blokovací teplota)
  - neměnnost poločasu rozpadu
- = rozmezí dat**

Stratigrafie 10

Stratigrafické jednotky

chronostratigrafická stupnice

jednotka relativní geol. času, etapa vývoje Země, konkrétní těleso s fosiliemi, doklady o vývoji života, hranice – vymírání, změny apod.

geochronologická stupnice

jednotka absolutního geol. času

litostratigrafická stupnice

konkrétní horninová tělesa

biostratigrafická stupnice

rozšíření určité fosilie (fosilií) v čase

Stratotyp – část vrstevního sledu,
typický představitel určité
stratigrafické jednotky (Klonk – S/D)

Stratigrafie 11

Stratigrafické jednotky

chronostratigrafická stupnice – nejdůležitější

geochronologická stupnice

litostratigrafická stupnice

biostratigrafická stupnice

příklad	CHRONOSTR.	GEOCHRON.	LITOSTR.	BIOSTR.
fanerozoikum	eonotém	eon		
paleozoikum	eratém	éra		
ordovik	útvár	perioda		
spodní	oddělení	epocha		
tremadok	stupeň	věk	skupina souvrství	
<i>zóna</i> <i>Apatokephalus</i> <i>serratus</i>	chronozóna	chron	člen vrstva horizont	biozóna